

Informacje podstawowe

Nazwa przedmiotu	Egzegeza Starego Testamentu: Pięcioksiąg i księgi historyczne
Prowadzący	Prof. ucz. dr hab. Dorota Muszytowska
Wydział	Wydział Teologiczny
Kierunek	Specjalistyczne Studia Teologiczne
Poziom studiów	studia drugiego stopnia (magisterskie)
Profil studiów	ogólnoakademicki
Forma studiów	Stacjonarne / hybrydowe
Moduł specjalnościowy	Biblistyka z patrologią
Dyscyplina naukowa, do której odnoszą się efekty uczenia się	nauki teologiczne
Obowiązuje od roku akademickiego	2025/2026
Rok studiów	1 oraz 2
Semestr	1 oraz 3
Język wykładowy	polski
Status przedmiotu (<i>obowiązkowy, do wyboru</i>)	obowiązkowy
Odniesienie do kierunkowych efektów uczenia się (<i>symbole</i>)	Dla pierwszego roku: STL_W01; STL_W02; STL_W03; STL_U02; STL_U03; STL_K01; STL_K04 Dla drugiego roku: STL_W02; STL_W03; STL_W06; STL_U03; STL_U04; STL_K02; STL_K07
Rodzaj zajęć (<i>wyбір z listy*</i>)	Wykład kierunkowy
Liczba godzin	30
Liczba ECTS	Pierwszy rok: 5 Drugi rok: 3
Wymagania wstępne	Znajomość zagadnień wprowadzących dotyczących Pięcioksięgu i historiografii biblijnej uzyskanych na poziomie studiów z teologii ogólnej
Opis i cele przedmiotu	Zajęcia egzegetyczne są przeprowadzone z wykorzystaniem synchronicznych metod narratologii i retoryki jako głównych narzędzi interpretacyjnych, z elementami diachronicznej metody historyczno-krytycznej. Student zapoznaje się w praktyce z wykorzystaniem określonych metod badawczych tekstu oraz pracy na tekście w oryginalnym języku zapisu oraz z najważniejszymi kierunkami w interpretacji tychże tekstów. Poznaje zarówno historyczno-społeczny kontekst opowiadanych wydarzeń, strukturę szerszego kontekstu narracji o Eliaszu i Elizeuszu, jak i kompozycję narracyjną oraz teologię poszczególnych epizodów, składających się na narrację o Eliaszu. Celem wykładu jest szczegółowa analiza poszczególnych fragmentów narracji o Eliaszu, prowadząca do odsłonięcia teologicznego zamysłu całego cyklu wplecionego w narrację o królach podzielonego królestwa. Podczas zajęć szczegółowo analizowane są następujące epizody:

	1) 1 Krl 17, 1-7 + 17, 8-24 2) 1 Krl 17, 1-7 + 18, 1-46 3) 2 Krl 19, 1-21 4) 1 Krl 21, 17-29 5) 2 Krl 2, 1-18.
--	--

Treści programowe

Temat/blok zajęć:	Liczba godzin
I. Wprowadzenie	6
1. Sytuacja społeczno-religijna Izraela w czasach działalności proroka Eliasza.	
2. Proroctwo starożytnego Izraela.	
3. Wprowadzenie metodologiczne – ogólny zarys.	
4. Recepja tradycji o Eliaszu w tekstach biblijnych ST, w pozabiblijnej literaturze żydowskiej i w tekstach NT.	
II. Cykl narracji o działalności Eliasza w strukturze narracyjnej Ksiąg Królewskich	4
1. Schemat narracji o królach i kompozycja opowiadań o dynastii Omrydów.	
2. Problematyka pochodzenia opowiadań o Eliaszu.	
3. Fokalizacyjna funkcja cyklu o Eliaszu w narracji.	
III. Szczegółowa egzegeza epizodów z cyklu o Eliaszu	18
1. Wizyta Eliasza w domu wdowy w Sarepcie 1 Krl 17, 1-7 + 17, 8-24	4
2. Misja skierowana do Achaba i walka na górze Karmel 1 Krl 17, 1-7 + 18, 1-46 (wraz z kontekstem dalszym 1 Krl 21, 17-29	6
3. Ucieczka Eliasza na Horeb i powierzenie nowej misji z 2 Krl 19, 1-21	4
4. Odejście Eliasza i potwierdzenie misji prorockiej Elizeusza 2 Krl 2, 1-18.	4
IV. Funkcja teologiczna narracji o Eliaszu w teologii Deuteronomisty	2
Łącznie godzin:	30

Opis przedmiotowych efektów uczenia się i sposoby ich weryfikacji

Kategoria efektu (W, U, K)	<u>Kierunkowe</u> efekty uczenia się <i>(co ogólnie absolwent po tych studiach będzie wiedział i umiał)</i>	<u>Opis przedmiotowych</u> efektów uczenia się <i>(wyłącznie czasownikami operacyjnymi - czynności, które da się zweryfikować, mierzalne; w nawiasie należy podać numery tematów zajęć, które realizują dany efekt)</i> <i>(co konkretnie student po tym przedmiocie będzie wiedział i umiał)</i>	<u>Sposoby weryfikacji</u> efektów uczenia się <i>(np.: kolokwium pisemne, egzamin ustny, egzamin pisemny, sprawozdanie, prezentacja na zajęciach, raport, projekt indywidualny, grupowy...)</i>
I rok			
STL_W01	ma pogłębioną wiedzę o specyfice przedmiotowej i metodologicznej teologii, w szczególności w zakresie studiowanej specjalności teologicznej; jest w stanie rozwijać tę wiedzę i twórczo stosować ją w działalności edukacyjnej i środowiskowej	Absolwent zajęć zna i rozumie specyfikę egzegezy biblijnej Pięcioksięgu i ksiąg historycznych oraz jej znaczenie dla teologii oraz dla praktycznego jej zastosowania w nauczaniu i głoszeniu Słowa Bożego.	Egzamin ustny
STL_W02	zna zaawansowaną terminologię biblijną i teologiczną oraz jej korzenie grecko-łacińskie	Absolwent zajęć zna terminologię z zakresu metodologii egzegezy tekstów biblijnych stosowanej w narratologii, retoryce oraz diachronicznej metodzie historyczno-krytycznej; zna i posługuje się terminologią teologiczną właściwą dla tekstów historiografii deuteronomistycznej.	Egzamin ustny
STL_W03	ma uporządkowaną i pogłębioną wiedzę, obejmującą teorie i metody studiowanej specjalizacji teologicznej	Absolwent zajęć zna wybrane metody interpretacji tekstu biblijnego (narratologia, retoryka hebrajska, metoda historyczno-krytyczna) i rozumie ich zalety oraz ograniczenia badawcze; zna ich praktyczne zastosowanie do analizy i wyjaśniania tekstu Biblii w nauczaniu i głoszeniu Słowa Bożego.	Egzamin ustny

STL_U02	posiada zaawansowane umiejętności badawcze w zakresie analizy tekstów biblijnych i teologicznych, umiejętność wykorzystania metod i narzędzi badawczych służących do ich właściwej interpretacji;	Absolwent zajęć posiada zaawansowane umiejętności egzegetyczne w zakresie egzegezy tekstów narracyjnych z cyklu opowiadań o Eliaszu przy wykorzystaniu różnych wybranych metod egzegetycznych adekwatnych do natury literackiej tekstu. Potrafi analizować tekst pod względem filologicznym, gramatycznym, strukturalnym, teologicznym oraz wyjaśniać sens poszczególnych perykop. Umie zinterpretować i wyjaśniać związki pomiędzy sensem poszczególnych fragmentów i ich rolą w szerszej narracji analizowanego tekstu lub dyskursu, w którym tekst powstał.	Egzamin ustny
STL_U03	posiada umiejętność interpretowania źródeł istotnych dla badań biblijnych i teologicznych, z wykorzystaniem tekstów obcojęzycznych	Absolwent zajęć posługuje się tekstem źródłowym w języku oryginalnym, wykorzystuje do interpretacji wydania krytyczne tekstu, profesjonalne komentarze do tekstu Biblii i opracowania monograficzne, w tym literaturę obcojęzyczną.	Egzamin ustny
STL_K01	ma krytyczną świadomość poziomu własnej dojrzałości osobowej, nabytej wiedzy i umiejętności;	Absolwent zajęć umie odnosić się krytycznie do propozycji egzegetycznych; ma świadomość własnego poziomu wiedzy i umiejętności egzegetycznych; rozumie potrzebę stałego rozwoju umiejętności oraz poszerzania wiedzy, aby właściwie interpretować teksty biblijne i móc je wyjaśniać innym.	Egzamin ustny
STL_K04	umie zdobywać wiedzę i poszerzać umiejętności badawcze oraz podejmować autonomiczne działania zmierzające do rozwijania zdolności i kierowania własnym rozwojem osobowym i karierą zawodową	Absolwent zajęć potrafi odpowiednio określić priorytety służące realizacji poprawnej i wnikliwej interpretacji tekstu biblijnego (znajomość oryginalnych języków biblijnych, metod badawczych, kontekstu historyczno-kulturowego, cech literackich). Ma kompetencje do tego by ukazywać i wyjaśniać innym wagę teologii biblijnej rozwijanej na podstawie rzetelnych badań egzegetycznych tekstu oraz potrafi interpretować tekst z zakresu historiografii biblijnej, wskazując na uniwersalne walory odczytywanego sensu orędzia biblijnego; jest gotowy do kontynuowania pracy badawczej dotyczącej historiografii biblijnej z wykorzystaniem narzędzi egzegetycznych.	Egzamin ustny
II rok			
STL_W02	zna podstawową terminologię biblijną i teologiczną oraz jej korzenie grecko-łacińskie	Absolwent zajęć zna terminologię z zakresu metodologii egzegezy tekstów biblijnych stosowanej w narratologii, retoryce oraz diachronicznej metodzie historyczno-krytycznej; zna i posługuje się	Egzamin ustny

		terminologią teologiczną właściwą dla tekstów historiografii deuteronomistycznej.	
STL_W03	ma uporządkowaną i pogłębioną wiedzę, obejmującą teorie i metody studiowanej specjalizacji teologicznej	Absolwent zajęć zna wybrane metody interpretacji tekstu biblijnego (narratologia, retoryka hebrajska, metoda historyczno-krytyczna) i rozumie ich zalety oraz ograniczenia badawcze; zna ich praktyczne zastosowanie do analizy i wyjaśniania tekstu Biblii w nauczaniu i głoszeniu Słowa Bożego.	Egzamin ustny
STL_W06	ma pogłębioną znajomość współczesnego nauczania Kościoła katolickiego w zakresie teologii biblijnej, systematycznej i praktycznej	Absolwent zajęć zna zastosowanie wybranych metod egzegetycznych przedstawianych w dokumencie Papieskiej Komisji Biblijnej	Egzamin ustny
STL_U03	posiada umiejętność interpretowania podstawowych źródeł istotnych dla badań biblijnych i teologicznych, z wykorzystaniem tekstów obcojęzycznych	Absolwent zajęć posługuje się tekstem źródłowym w języku oryginalnym, wykorzystuje do interpretacji wydania krytyczne tekstu, profesjonalne komentarze do tekstu Biblii i opracowania monograficzne, w tym literaturę obcojęzyczną.	Egzamin ustny
STL_U04	umie samodzielnie zdobywać wiedzę i poszerzać umiejętności badawcze oraz podejmować autonomiczne działania zmierzające do rozwijania zdolności i kierowania własnym rozwojem osobowym i karierą zawodową	Absolwent ma świadomość posiadania umiejętności niezbędnych do poprawnej i wnikliwej interpretacji tekstu biblijnego (znajomość oryginalnych języków biblijnych, metod badawczych, kontekstu historyczno-kulturowego, cech literackich tekstu). Umie interpretować tekst z zakresu historiografii biblijnej, wskazując innym na uniwersalne walory odczytywanego sensu orędzia biblijnego; jest gotowy do kontynuowania pracy badawczej dotyczącej historiografii biblijnej z wykorzystaniem narzędzi egzegetycznych.	Egzamin ustny
STL_K02	rozumie potrzebę intelektualnego oraz religijno-duchowego formowania się przez całe życie, potrafi inspirować i organizować proces kształcenia innych osób oraz potrafi samodzielnie i krytycznie uzupełniać wiedzę i umiejętności, rozszerzone o wymiar interdyscyplinarny	Absolwent zajęć jest świadomy potrzeby nieustannego wysiłku w pogłębianiu opanowania warsztatu egzegetycznego, w tym znajomości języków biblijnych oraz metod analizy tekstualnej; potrafi na podstawie nabytych umiejętności pogłębiać swój warsztat egzegetyczny.	Egzamin ustny
STL_K07	ma świadomość własnej, indywidualnej odpowiedzialności za kształt życia społecznego, kultury, dziedzictwa chrześcijańskiego	Absolwent zajęć ma świadomość odpowiedzialności wynikającej z interpretacji Słowa Bożego.	Egzamin ustny

Metody dydaktyczne
(dostosowane do przedmiotowych efektów uczenia się)

W01; W02; W03; W06	wykład wyjaśniający
W02; W03; W06; U02; U03; U04	wspólna, w grupie, interpretacja z tekstu oryginalnego i przekładu
K01; K02; K07	dyskusja
W01; W02; W03	lektura własna
U02; U03; U04	Samodzielna analiza i opracowywanie tekstu oryginalnego i przekładu

Opis nakładu pracy studenta w ECTS – I ROK

Kontakt z prowadzącym	Aktywność	Liczba godzin	Razem liczba godzin / ECTS
bezpośredni	udział w zajęciach	30	1
	udział w zaliczeniach poza zajęciami		
	udział w konsultacjach		
praca własna	przygotowanie do zajęć (czytanie, praca pisemna, tłumaczenie, ...)	30	4
	przygotowanie do zaliczenia (np. czytanie, prezentacja, projekt, ...)	70	

Opis nakładu pracy studenta w ECTS – II ROK

Kontakt z prowadzącym	Aktywność	Liczba godzin	Razem liczba godzin / ECTS
bezpośredni	udział w zajęciach	30	1
	udział w zaliczeniach poza zajęciami		
	udział w konsultacjach		
praca własna	przygotowanie do zajęć (czytanie, praca pisemna, tłumaczenie, ...)	30	2
	przygotowanie do zaliczenia (np. czytanie, prezentacja, projekt, ...)	30	

Kryteria oceny końcowej

(Opis składowych oceny końcowej zajęć, rozkład procentowy lub punktowy, informacja o dopuszczalnej liczbie nieobecności, inne kryteria)

Egzamin ustny – weryfikacja stopnia przyswojenia wiedzy i nabycia umiejętności egzegetycznych omawianego tekstu.

Obowiązuje:

- znajomość treści tekstu źródłowego w języku polskim,
- znajomość koncepcji prezentowanych w wymaganej do lektury literaturze,
- znajomość zagadnień omawianych podczas zajęć,
- umiejętność wykorzystania tekstu hebrajskiego w egzegezie w podstawowym zakresie
- umiejętność głośnej lektury w języku hebrajskim fragmentów z 1 Krl 18, 20-40; 1 Krl 19, 3-16.

Ocena bardzo dobra

Student zna szczegółowo treść narracji o działalności Eliasza i potrafi ją przedstawić wskazując na kluczowe momenty w narracji.
Student biegle charakteryzuje sytuację społeczno-religijną Izraela za czasów działalności Eliasza. Wykazuje i wyjaśnia związki pomiędzy opowiadaniem o dziejach a ich teologiczną interpretacją w ujęciu Deuteronomisty. Wyjaśnia funkcje proroka w starożytnym Izraelu i opisuje typ proroctwa Eliasza oraz jego znaczenie. Wymienia i szczegółowo charakteryzuje teksty i sposoby recepcji postaci Eliasza w żydowskiej tradycji biblijnej, pozabiblijnej i w tekstach Nowego Testamentu i znaczenie tych reinterpretacji.
Student opisuje miejsce narracji o Eliaszu w historiografii Deuteronomisty, charakteryzuje strukturę tekstu, wyjaśnia problemy z genezą cyklu i sposobami jego wykorzystania w opowiadaniu o dziejach przez Deuteronomistę.
Student interpretuje i wyjaśnia poszczególne perykopy z epizodów w cyklu Eliasza posiłkując się tekstem hebrajskim. Zna i charakteryzuje poszczególne terminy i zagadnienia teologiczne. Biegle wykazuje ich związek z teologiczną koncepcją Deuteronomisty.
Charakteryzuje cechy stylu narracji i wykorzystane środki wyrazu.
Student potrafi płynnie przeczytać analizowany tekst w języku hebrajskim oraz wyjaśnić podstawowe słownictwo i frazeologię omawianą na zajęciach, posiłkując się tekstem hebrajskim.

Ocena dobra

Student streszcza opowiadania o działalności Eliasza i wskazuje na kluczowe momenty w narracji.
Student charakteryzuje sytuację społeczno-religijną Izraela za czasów działalności Eliasza. Wykazuje i wyjaśnia związki pomiędzy opowiadaniem o dziejach a ich teologiczną interpretacją w ujęciu Deuteronomisty. Wyjaśnia funkcje proroka w starożytnym Izraelu i opisuje typ proroctwa Eliasza oraz jego znaczenie. Wymienia i charakteryzuje sposoby recepcji postaci Eliasza w żydowskiej tradycji biblijnej, pozabiblijnej i w tekstach Nowego Testamentu.
Student opisuje miejsce narracji o Eliaszu w historiografii Deuteronomisty, charakteryzuje strukturę tekstu, wyjaśnia problemy z genezą cyklu i sposobami jego wykorzystania w opowiadaniu o dziejach przez Deuteronomistę.
Student wyjaśnia poszczególne perykopy z epizodów w cyklu Eliasza. Zna i charakteryzuje poszczególne terminy teologiczne i wskazuje na ich związek z teologiczną koncepcją Deuteronomisty.
Student potrafi poprawnie przeczytać analizowany tekst w języku hebrajskim oraz wyjaśnić podstawowe słownictwo i frazeologię omawianą na zajęciach, posiłkując się tekstem hebrajskim.

Ocena dostateczna

Student przedstawia krótko najważniejsze epizody z cyklu narracji o działalności Eliasza.
Student przedstawia sytuację społeczno-religijną Izraela za czasów działalności Eliasza oraz wymienia funkcje proroka w starożytnym Izraelu. Wymienia i krótko opisuje sposoby recepcji postaci Eliasza w żydowskiej tradycji biblijnej, pozabiblijnej i w tekstach Nowego Testamentu.
Student przedstawia schemat struktury tekstu narracji o Eliaszu.
Student wyjaśnia w dostatecznym stopniu poszczególne perykopy z epizodów w cyklu Eliasza. Zna i wymienia poszczególne terminy i zagadnienia teologiczne.

Literatura obowiązkowa

Przeczytanie w języku hebrajskim wybranych fragmentów z cyklu Eliasza: 1 Krl 18, 20-0; 1 Krl 19, 3-16.
Materiały z zajęć na MsTeams
Artykuły:
Frąckowska, K., Goście proroka to przyjąć słowo Boga. Eliasza u wdowy z Sarepty Sydońskiej (1Krl 17, 8-24) Biblica et Patristica Thorunensia 9(2016) 2: 11-23.
Łabuda, P., Eliasza – wzór sługi słowa Bożego, Tarnowskie Studia Teologiczne 37 (2018) 1: 193-212.

Wcisło, J., Modlitwa Eliasza na górze Karmel (1Krl 18, 36-39) – studium egzegetyczno-teologiczne, w: „Patrzmy na Jezusa, który nam w wierze przewodzi”. Księga pamiątkowa dla księdza profesora Jana Łacha w 85. rocznicę urodzin, red. W. Chrostowski, Stowarzyszenie Biblistów Polskich: Warszawa 2012, 643-662.

Literatura uzupełniająca

Cogan, M., 1 Kings, AB 10, Doubleday 2000.
Cogan, M., H. Tadmor, 2 Kings, AB 11, Doubleday 1988.
DeVries, S.J., 1 Kings, WBC 12, Zondervan: Grand Rapids 2004².
Frankowski, J. S. Wypych, Księgi historyczne Starego Testamentu. Dziejopisarstwo izraelskie, Wprowadzenie w myśl i wezwanie ksiąg biblijnych 2, Wydawnictwo UKSW: Warszawa 2006, 210-233.
Hobs, T.R., 2 Kings, WBC 13, Zondervan: Grand Rapids 1986.
Karnawalski, M., Heaven for Elijah? A Study of Structure, Style, and Symbolism in 2 Kings 2:1-18, Peter Lang: Berlin 2022.
Kuśmirek, A., „Sefer Eljahu” – żydowska ‘Apokalipsa Eliasza’. Wprowadzenie i przekład”, Studia Judaica 7 (2004) 1, 123-137.
Robinson, J., The First Book of Kings. The Cambridge Bible Commentary, Cambridge: University Press 1972.
Rumianek, R., Eliaz jako gorliwy prorok Boga zazdrosnego, w: „Mów Panie, bo słucha sługa Twój”. Księga pamiątkowa dla księdza profesora Ryszarda Rubinkiewicza SDB w 60. rocznicę urodzin, red. W. Chrostowski, Vocatio: Warszawa 1999, 188-197.
Siwek, K., Powstał prorok jak ogień. Droga Eliasza, Wydawnictwo Naukowe Collegium Bobolanum: Warszawa 2020 (rekomendowana).
Walton, J.H., V.H. Matthews, M.W. Chavalas, red., Komentarz historyczno-kulturowy do Starego Testamentu. Księgi protokanoniczne, Vocatio: Warszawa 2014²(popr.), 416-430.
Warzecha, J., Historia dawnego Izraela, Wydawnictwo UKSW: Warszawa 2005, 247-267 (Dynastia Omrydów w Izraelu).

* lista rodzajów zajęć

- ☐ ćwiczenia (audytoryjne, translatoryjne, terenowe, warsztatowe, projektowe)
- ☐ ćwiczenia laboratoryjne, komputerowe
- ☐ lektorat języka obcego nowożytnego/starożytnego
- x wykład kierunkowy
- x wykład monograficzny lub konwersatorium monograficzne
- ☐ seminarium dyplomowe
(sem. magisterskie, licencjackie lub inżynierskie, na którym student pod kierunkiem opiekuna pracy przygotowuje pracę dyplomową, wykorzystując metody adekwatne do realizowanej tematyki badawczej)
- ☐ pracownia dyplomowa (programistyczna, chemiczna, fizyczna, biologiczna, inżynierska)
(zajęcia laboratoryjne, na których student pod kierunkiem opiekuna pracy przygotowuje pracę dyplomową wykorzystując metody adekwatne do realizowanej tematyki badawczej)